

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران
مدرسه علمیه ریحانه
شهرستان اصفهان
مقاله:

نماز از منظر امام صادق (ع)
تهیه و تنظیم:

زهرا قاندى

كد طلبگی:

۹۱۱۲۲۰۱۱۹۶

آدرس حوزه علمیه: بلوار کشاورز، خیابان شهید
مفتح، جنب شهرداری منطقه ۱۳، حوزه علمیه ریحانه

تلفن: ۷۷۵۱۳۷۱

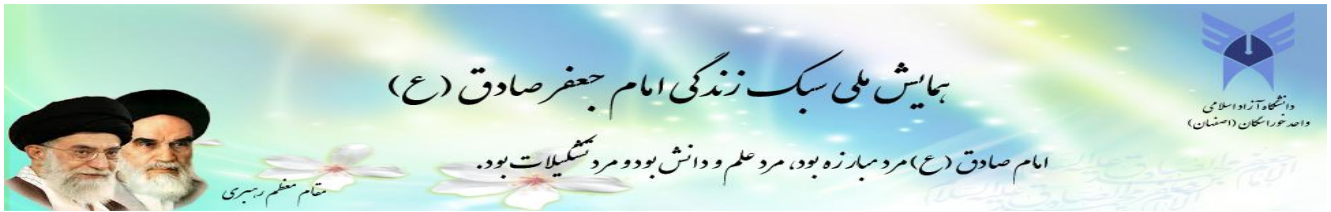
بمایش ملی سبک زندگی امام جعفر صادق (ع)

مقام معظم رهبری

امام صادق (ع) مرد مبارزه بود، مرد علم و دانش بود و مرد مشکلات بود.

رسالة محمد

نماز از نظر امام صادق (ع)

زهرا قائدی^۱

چکیده

نماز، ستون دین است، و اوج بندگی انسان که با دانائی و توانائی و تعالی او همراه است، که در قالب نماز شکل می‌گیرد، و مجموعه آداب و احکام نماز، این عبادت را وسیله ارتباط انسان ضعیف با آفریدگار توانای جوان هستی می‌گرداند. در قرآن کریم که مجموعه‌یی از راهنمایی و دستورالعمل‌های زندگی سعادت‌مندان بشریت آمده است. خداوند مهربان درباره نماز، این عبادت بزرگ بیش از ۱۲۲ آیه نازل فرموده است و طی آن اهمیت و احکام و مسائل مهم نماز را مطرح نموده است. همه امامان درباره نماز سخن گفته‌اند و خود در سراسر عمر نماز خواندند، آداب و احکام و خصوصیات لازم نماز را با عبادت‌های مختلف در موارد متعدد و با بیان‌های گوناگون بیان فرموده‌اند، امام جعفر صادق (ع) فرموده است: محبوبترین اعمال بندگان در پیشگاه خداوند نماز است، نماز عبادتی است که همه پیغمبران آن را به عنوان آخرین سفارش برای همه پیروان و افراد امت خویش بیان فرموده‌اند. در باب اهمیت این فضیلت الهی می‌توان تأثیر مثبت و سازنده نماز را روی افراد که نماز می‌خوانند، آداب و شرایط آن را انجام می‌دهند و از نماز خویش، بهره‌های اخلاقی و معنوی بدست آورند، مشاهده نمود و همچنین این در حالی است که افراد و اجتماع‌هایی که با نماز و خدا و دین سروکار ندارند و به آلودگی‌ها و نابسامانی‌ها و بدبختی‌هایی مبتلا شده‌اند، جای شک و تردیدی نیست. در نماز انسان با خدای خویش سخن می‌گوید، و او راه مستقیم و سعادت را می‌طلبد، می‌خواهد که او را از راه مغضوب و منفور بازدارد، به یاری او

۱. حوزه علمیه ریحانه، طلبه پایه دوم.

بمایش ملی سبک زندگی امام جعفر صادق (ع)

مقام معظم رهبری

امام صادق (ع) مرد مبارزه بود، مرد علم و دانش بود و مرد مشکلات بود.

می ایستد و می نشیند، به ذات مقدس پروردگار خود پناه می برد و خلاصه با پیوستگی با خدا عهد اطاعت و عصیان از گناه می بندد.
کلید واژگان:
نماز، ارزش، امام.

بمایش ملی سبک زندگی امام جعفر صادق (ع)

مقام معظم رهبری

امام صادق (ع) مرد مبارزه بود، مرد علم و دانش بود و مرد تشکیلات بود.

مقدمه :

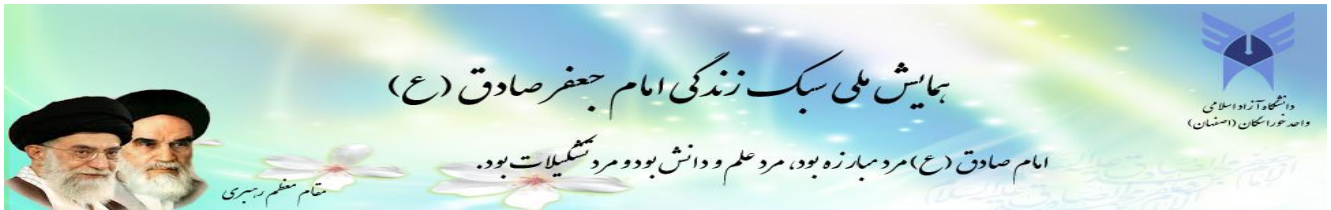
نماز به معنی پرستش، اطاعت و خم شدن برای اظهار بندگی است و همچنین بهترین ذکر و یاد خداوند، مؤثرترین عامل سازندگی انسان است و خودداری از انجام آن زیان‌های دنیایی و آخرتی در پی خواهد داشت.

در اسلام آیات و روایات فراوانی پیرامون نماز آورده شده است و از همه عبادات، روزه، زکات، خمس، نماز برجسته‌ترین است و برای آن توجه ویژه جداگانه باز شده است و حتی اولین چیزی که پس از مرگ از مسلمان می‌پرسند نماز است. بدین جهت خداوند متعال فرموده است: هر کس از ذکر من شانه خالی کند، زندگی او در دنیا به غم و اندوه و اضطراب و پریشانی و تنگی و سختی مبتلا خواهد شد و در روز قیامت هم او را کور و نابینا محسور خواهیم کرد.

در این مقاله، ارزش، اهمیت و عظمت بزرگ الهی نماز را از منظر امام صادق (ع) به عنوان پیشگامان در این امر الهی را مورد بررسی قرار می‌دهد، تا نشان دهنده این باشد که نماز، مشکل‌گشا و اثر سازندگی فوق‌العاده‌ای خواهد داشت که موجب تحرک و تحول عمیقی می‌گردد و نظام زندگی را در سطح بلندی از پیشرفت و تمدن انسانی قرار می‌دهد.

روش تحقیق در زمینه جمع‌آوری اطلاعات، کتابخانه‌ای بوده و فیش‌برداری به صورت دستی انجام شده است.

این موضوع در کتاب‌های با ارزش و قدیمی مانند: احمد صادقی اردستانی، جلوه‌های نماز در قرآن و حدیث، عبدالرزاق گیلانی: مصباح الشریعه و محمد محمدی ری شهری: میزان الحکمه، میرزا جواد آقا ملکی تبریزی: اسرار الصلاه مطرح شده است.

معنای لغوی و اصطلاحی نماز

واژه نماز در لغت به معنای پرستش، سجود، بندگی و اطاعت، خم شدن برای اظهار بندگی و اطاعت ذکر شده است و در اصطلاح «تنهی عن الفحشا و المنکر» از فحشا و منکر باز می دارد و نمازی که از فحشا و منکر باز ندارد عدمش بهتر از وجود آن است.

ممکن است از «صلی» گرفته شده باشد. «صلیت العود علی النار» عود بر آتش گذاشتم. واز «مصلی» و «وصله» به معنای زیارت باشد. چنان که از حضرت علی (ع) در تفسیر «قد قامت الصلوه» روایت شده که فرمودند: یعنی حان وقت الزیارة: هنگام دیدار و زیارت شده. یا به معنی رحمت باشد و این معجون خدایی با همه این معنی ها مناسبت دارد.^۲

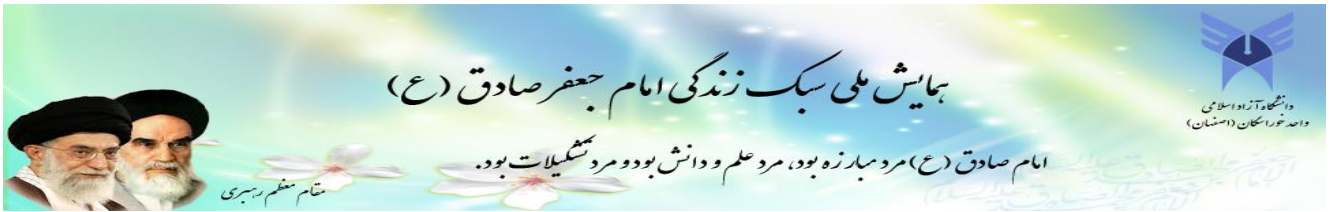
اهمیت نماز

به سوی خداوند روی می آوریم، او را با احترام زیاد می خوانیم. با دست و زبان، با قد و قامت با رکوع و سجود و خلاصه با همه وجود، در برابر ذات مقدس پروردگار عالم سر تسلیم فرود می آوریم. به این گفتارها و رفتارها، نماز گفته می شود.

نماز ستون دین است و اوج بندگی انسان که با دانایی و توانایی و تعالی او همراه است. و در قالب نماز شکل می گیرد و مجموعه آداب و احکام نماز، این عبارت را وسیله ارتباط انسان ضعیف با آفریدگار توانای جهان هستی می گرداند.

امام صادق (ع) فرموده است: نماز عبادتی است که همه پیغمبران آن را، به عنوان آخرین سفارش برای همه پیروان و افراد امت خویش بیان کرده اند.

۲. آقا ملکی تبریزی، میرزا جواد، ترجمه اسرار الصلاة، صادق حسن زاده و علی خلیلی. کیش مهر، چاپ نهم، قم، تابستان ۱۳۸۸، ص ۲۳۱.

در اول قرآن کریم ، پس از ایمان و اعتقاد به وجود مقدس پروردگار عالم ، اولین علمی که مورد ستایش قرار گرفته است نماز است و آنطور که از احادیث متعددی بدست می آید ، در روز قیامت اولین عملی که مورد پرسش قرار می گیرد ، نماز خواهد بود .

و همچنین نماز با اصول دین اسلام پیوند محکمی دارد و نماز وسیلت نزدیکی هر پرهیزگار به خدا است. ۳
زیرا در نماز خوانده می شود که از طرفی دو اصل اعتقادی هر مسلمانی را که تشکیل می دهد و همچنین محتوای سوره حمد ، هم وزن و هم سنگ با کل قرآن کریم شمرده شده است .

و همچنین جهت دیگر نماز این است که این عبارت در برابر نعمت های بی شماری که خداوند ، به ما ارزانی داشته سپاسگذاری و نمک شناسی و خلاصه شکر نعمت محسوب می شود و هر شکر نعمتی هم نعمت ها را افزون می گرداند و هر کس دارای وجدان پاک و فطرت سلیم باشد ، نعمت را پاس می دارد و در برابر آن اقدام علمی صورت می دهد . و هر چه هم احساس و احسان کننده بزرگتر باشد ، قهراً سپاس آن هم بزرگتر می باشد . ۴

اسرار و فلسفه نماز

برای دانستن این موضوع از نماز ، حقیقت آن است و نه شکلی تهی از حقیقت ، آیات و روایات بسنده است. ۵
انسان در همه حال و به خصوص در وقتی که گرفتار مشکلات می شود و همه ی درهای امید به روی خود بسته می بیند ، به پناهگاهی احتیاج دارد که بدان پناه جوید ، درد دل کند و راز و نیاز گذارد و اگر انسان به حال خود رها باشد یا اشخاص و عوامل ناصالحی او به پناهگاه ناامن و نامطمئنی راهنمایی کنند بسیار می شود که «انسان حقیقت جو» راه را اشتباهی می رود .

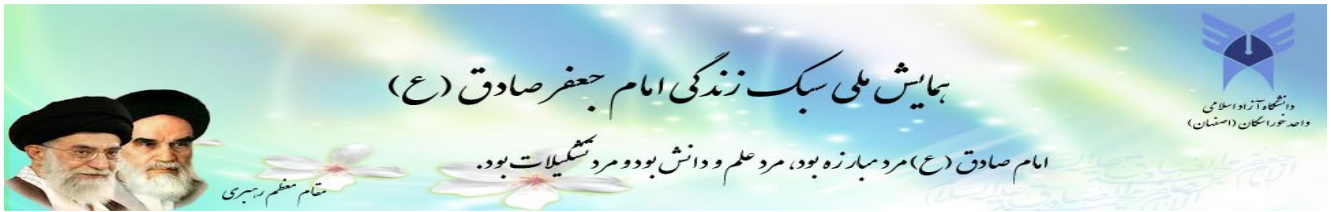
چنانچه این اشتباه برای افراد زیادی پیش آمده و نیروها و استعداد های پر ارزش خود را به هدر داده اند . ۶
قرآن کریم فرموده است : ولا تقربوا الصلوه و انتم سكارى حتى تعلموا ما تقولون .

۳. شهیدی و سید جعفر . زندگانی امام صادق ، جعفر بن محمد (ع) . نشر فرهنگ اسلامی چاپ چهارم ، تهران ، ۱۳۸۰ ، ص ۱۰۱ .

۴. میرزا جواد آقا ملکی تبریزی ، ۱۳۸۸ ، ص ۱۴ .

۵. همان . ص ۲۳۱ .

۶. صادقی اردستانی ، احمد ، جلوه های نماز در قرآن و حدیث . نشر مطهر ، چاپ سوم ، تهران ، ۱۳۸۳ ، ص ۵۹ .

هنگامی که مستید نزدیک نماز نروید تا آنگاه که بدانید چه می گوئید . علت « تا بدانید چه می گوئید » با شکل

تهی از حقیقت سازگار نیست . ۷

إن الصلوه تنهای عن الفحشا و المنکر : نماز است که از فحشا و منکر باز می دارد .^۸

که باز داشتن از فحشا و منکر جز در حقیقت آن یافت نمی شود .

۱- اطاعت خداوند

هر آئین و مذهبی دستورها و مقرراتی دارد که پیروان آن به اطاعت و انجام آن مقررات خواهند داشت . خداوند متعال در قرآن مجید فرموده است : هر چه در کره زمین وجود دارد ، برای شما به وجود آورده ام و در جای دیگر هم فرموده است : جن و انسان را نیافریدیم . مگر برای اینکه مرا عبادت کنند . روی این حساب ، ما نماز می خوانیم ، که عبادت خداوند را صورت دهیم و عبادت انجام می دهیم که به اطاعت پروردگار عالم گردن نهاده باشیم و نماز و عبادت و اطاعت ما ، بدین خاطر صورت می گیرد ، که بتوانیم در پرتو رشد و سازندگی آنها به فلسفه خلقت و تکامل معنوی و انسانی خویشتن دست یابیم .

خدا به نماز احتیاج دارد ؟

اینکه دستور داده شده ما نماز بخوانیم و در گرما و سرما و سفر و سختی ها این عبادت را ازد ست ندهیم آیا

خداوند به نماز خواندن ما احتیاج دارد ؟

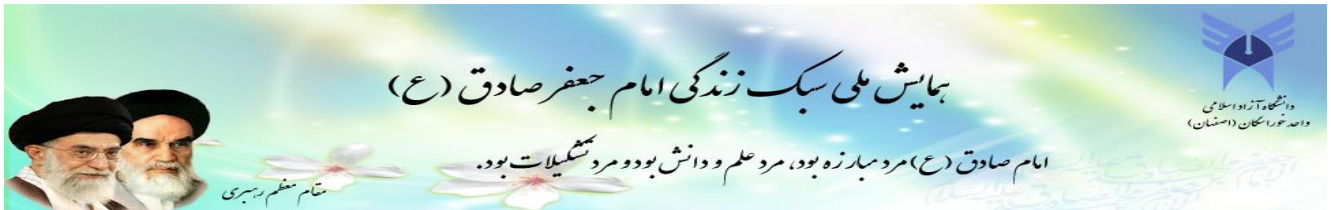
شاید چنین موضوعی به ذهن هیچ مسلمانی ، خطور نکند که خداوند به نماز ما احتیاج دارد ، به همین علت

چند دلیل روشن برای چنین گمانی را که در دو دل دارند مورد مطالعه قرار می دهیم .

۱- بی نیازی خداوند

همه توجه داریم ، که هر شبانه روز حداقل گاهی بیست مرتبه سوره حمد را در نماز می خوانیم « الحمد لله »

یعنی خداوند عالم بزرگووار و کامل و بی نیاز است و همه نیازمندان به او روی می آورند . از آنجا که خداوند دستور

می دهد، در راه دینداری خود مال صرف کنید و از بخل آز پرهیز داشته باشید و در ادامه می فرماید خداوند بی

نیاز است، بلکه همه شما محتاج او هستید . ۹

حضرت فاطمه زهرا (س) فرموده است : خداوند متعال جهان هستی را با اراده و خواست خود بوجود آورده است، بدون اینکه نیازی به وجود آن داشته باشد و بدون اینکه فایده و نفعی از آن منظور دارد. آری پروردگار جهان هستی از عبادت و اطاعت همه کس و همه چیز بی نیاز است و «مُلّای رومی» هم با استمرار از آیات قرآن و احادیث دینی سروده است :

من نکردم خلق، تا سودی کند بلکه تا بر بندگان، جوری کنم^{۱۰}

۲- همه محتاج او

در این که همه ما محتاج ذات مقدس خداوند هستیم، هیچکس کوچکترین تردیدی نمی تواند به خود راه دهد اینکه می گوئیم همه، منظور همه موجودات جهان خلقت، از جمادات و نباتات و حیوانات و انسان ها می باشد، که همیشه و در همه حال، چه در حال سلامت و چه در حال بیماری، کوچکی و بزرگی، دارائی و ناداری، شب و روز و همه لحظه ها، به لطف و عنایت خداوند نیازمندیم و اگر لحظه ای شعاع فیض حق از وجود ما قطع شود، هیچ چیز باقی نماند.

خداوند متعال در قرآن کریم فرموده است : ای انسان ها ! همه شما نیازمند به پروردگار خود هستید و فقط بی

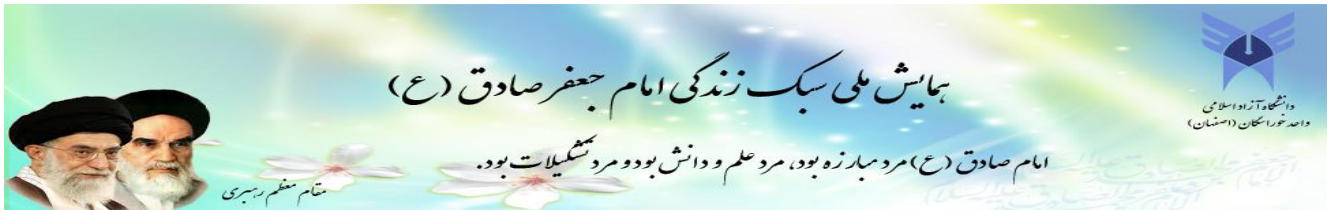
نیاز واقعی و شایسته خداوند است . ۱۱

امام زین العابدین (ع) در دعای ابوحمزه ثمالی به درگاه خداوند عرضه می دارد : ای خدا ! کجا نیک و خیری توانم یافت در صورتی که همه خیرها و نیکی ها نزد توست ! و در کجا راه نجاتی توانم جست در حالی که جز به لطف تو راه نجاتی امکان ندارد ! ای خدا ! نه آن کسی که صالح و نیکوکار است، از لطف و یاری و رحمت تو بی

۹. آل عمران / ۹.

۱۰. احمد صادقی اردستانی، ۱۳۸۳، ص ۳۵ ..

۱۱. ۱۱ فاطر / ۱۵.

نیاز است و نه آنکه بدکار و لغزش کار است و به راه رضایت و خشنودی تو قدم گذاشته است ۱۲. همه محتاج به قدرت و رحمت تو می باشند .

بنابراین همه موجودات نیازمند و در عین حال ، نشانه های روشن وجود پروردگار عالم هستند . ۱۳

۳- به هنگام گرفتاری

اگر چه همه موجودات و به خصوص همه انسان ها در همه لحظه های حیاتی خویش محتاج ذات مقدس پروردگار عالم هستند ، و اگر نعمت های بزرگ خداوند مانند : آب ، هوا ، غذا و سایر نعمت ها از آنان سلب گردد ، گاهی لحظه ای زنده نمی ماند و خلاصه در حال نعمت و سلامت ، ممکن است نیاز خود را به خداوند فراموش کنند . اما آنگاه که به درد و بیماری و سختی و گرفتاری مبتلا شدند همگان دست نیاز به درگاه بی نیاز بر می آورند ، و آخرین پناهگاه مشکل گشای خود را خداوند مهربان می دانند . ۱۴

چرا به سوی قبله و عربی نماز می خوانیم ؟

اگر خدا در همه جا حضور دارد و دانای به همه چیز است . چرا فقط باید به سوی قبله و با زبان عربی نماز را بخوانیم ؟ این دو سوال برای بسیاری پیش آمده و خواستار روشن شدن آن هستند .

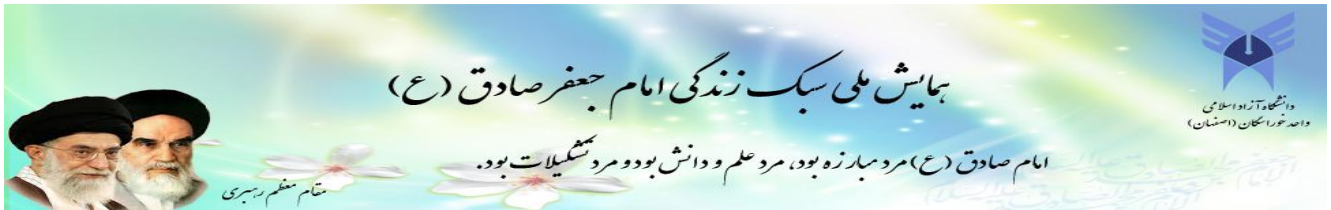
۱- روی نمودن به سوی قبله

آنطور که قرآن کریم و احادیث اسلامی دستور داده اند ، همه مسلمانان در هر نقطه از عالم که زندگی می کنند به هنگام خواندن نماز باید رو به قبله قرار گیرند . قرآن کریم فرموده است : حیث ما کتتم و قولوا وجوهکم شطره . برای مومن معرفت به اینکه همه مکان ها نسبت به وجود و احاطه خداوند متعال برابر است و تمام سمت و سوها در این باره یکی است و لکن برای او در هر جهانی نسبت به اهل آن صورتی نیز هست ضروری است و لطف بزرگش اقتضا کرده است که بدن هایمان را از هم شرف توجه به سودی خود بی بهره نگذارد چنان که دل هایمان را وانگذاشته است . پس خانه اش در این زمین را نیز به ما شناساند تا در درون و بیرون و با دل و تن رویمان به سوی او باشد . تمام سپاس بخاطر این لطف بزرگش بر او باد آنچه آنچنان که او سزاوار این سپاس است و به

۱۲ قمی ، شیخ عباس ، مفاتیح الجنان . ۱۳۵۹ ، ص ۱۸۶ .

۱۳ احمد صادقی اردستانی ، ۱۳۸۳ ، ص ۳۵ .

۱۴ همان ، ص ۳۶ .

آنچه که در خودر اوست و چنان گمان نکنی که دلیل بر روی به قبله کردن دل نیست زیرا تو اگر به قرآن ، سنت و عقل مراجعه کرده باشی ، همه را در لزوم آن یک زبان ، بلکه با اهمیت تر است بلکه به این مسائل ظاهری برای حرکت دادن بسوی امور قلبی و باطنی دستور داده شده است و شاید حکمت اساسی در دستور به « رو به قبله بودن» انضباط و جوارح و آرام گرفتن آن با ثابت ماندن در یک جهت باشد تا بر دل ستم نکند ، زیرا هر گاه بدن بر دل ستم کند و در حرکت هایش به هر سویی منحرف شود ، دل هم به دنبالش رفته و آنگاه به این خاطر از سمت خدا بر می گردد .

پس اساساً همه نقل هایی که به ذکر خدا و پروای خدا روی کردن به او دلالت می کند همه آنها دلیلی بر لزوم توجه قلبی است .

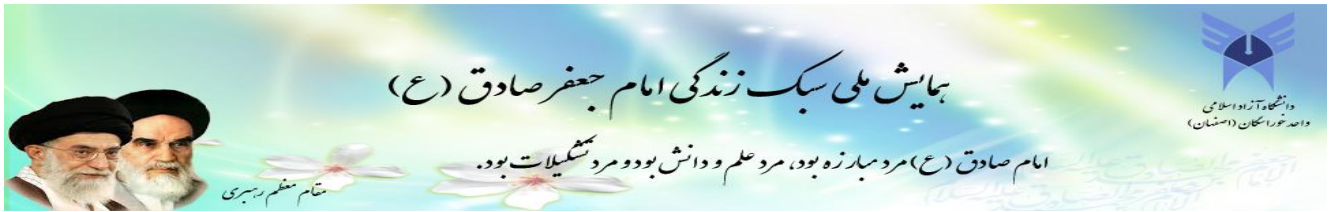
و بدان چنان که رو به قبله بودن ظاهری خدا با روی گرداندن از دیگر جهت ها به سوی خانه خداوند تحقق نمی یابد ، همچنین رویکرد دل جز با بازگشت و فارغ شدن از غیر خدا و فراموش کردنشان در برابر او کامل نمی شود ۱۵. امام صادق (ع) فرموده اند : هنگامی که رو به قبله ایستادی ، از دنیا و آنچه در آن است از آفریدگان و آنچه ایشان بدان می پردازند ناامید شو و دلت را از هر چه تو را از خدا باز می دارد تهی کند و با درونت عظمت و بزرگی خدا را به عیان ببین و ایستادنت در پیشگاهش را به یاد آر خداوند « هنالک تتلو کل نفس ما أسلفت و ردّوا إلی الله مولا هم الحق » ۱۶.

آنجا هر کس آنچه را که پیش فرستاده بیازماید ، سود و زیان آن را باز یابد و به سوی خداوند راستینشان بازگردانده شود و بر قدم امید و هراس توقف کن .

۲- به زبان عربی
قرآن کریم به زبان عربی نازل شده و طبق احادیثی که در اختیار داریم امام صادق (ع) فرموده است : با زبان عربی سخن بگوئید، زیرا زبان عربی کلامی است که خداوند به وسیله آن با بندگان خود سخن می گوید .

۱۵. میرزا جواد آقا ملکی تبریزی ، ۱۳۸۸ ، ص ۱۶۳ .

۱۶. یونس / ۴۰

بنابراین ، زبان وحی زبان عربی است . قرآن کریم به زبان عربی است . پیامبر (ص) و امامان معصوم (ع) با زبان عربی سخن می گفتند و نماز هم باید به زبان عربی خوانده شود .

اما نکته مهم این است که زبان عربی به خصوص برای خواندن نماز، رمز وحدت مسلمانان و زبان بین المللی است که تا در سراسر جهان ترک ، انگلیسی ، فرانسوری و ... و هر ملتی که دارای هر زبان و لهجه ای است همگان به هنگام نماز ، با یک زبان خدا را بخوانند ، به سوی یک جهت حرکت کنند و همه یک هدف را که همان توحید صراط مستقیم و اطاعت خداوند است ، دنبال نمایند .

و همچنین اگر کسی در شرایطی است که واقعاً یاد گرفتن نماز به زبان عربی برای او به هیچ شکلی امکان ندارد و جز به زبان یا لهجه خود نمی تواند نماز را بخواند ، باید به همان ترتیبی که می تواند نماز را بخواند و پیامبر اسلام (ص) می فرمایند : هر کس یک نماز خود را از دست بدهد ، مثل این است که یکی از اعضای خانواده و همه دارایی خود را از دست داده است . ۱۷

جنبه های تربیتی نماز

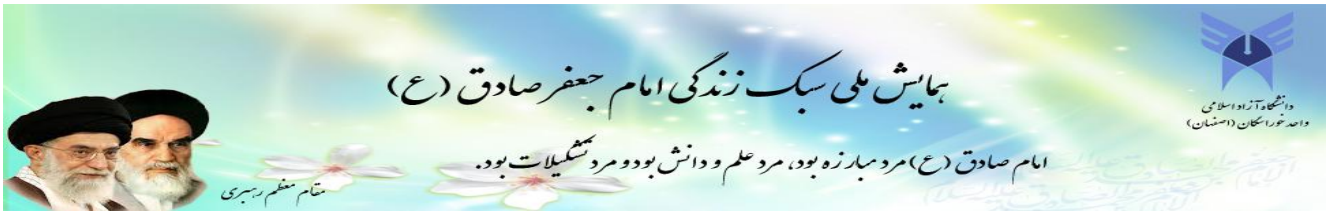
درباره تربیت و پرورش انسان در پرتو نماز در برابر پروردگار جهان سخن فراوان می توان گفت اما بطور خلاصه سه جنبه تربیتی نماز را که روی فرد و جامعه بوجود می آید مطالعه می کنیم :

۱- تهذیب اخلاق

درباره این جهت که افراد و اجتماع هایی که با نماز و خدا و دین سرو کاری ندارند و به آلودگی ها و نابسامانی ها و بدبختی ها مبتلا شده اند ، هیچگونه شک و تردیدی نیست .

ازسوی دیگر تاثیر مثبت و سازنده نماز را روی افرادی که نماز می خوانند ، آداب و شرایط آن را به خوبی انجام می دهند و از نماز خویش بهره های اخلاقی و معنوی بدست آورده اند ، مشاهده کرده ایم .

در نماز انسان با خداوند خویش سخن می گوید از او راه مستقیم و سعادت می خواند و خلاصه با پیوستگی با خداوند در قرآن کریم فرموده است : بوسیله نماز و روزه کمک بگیرید . ۱۸

این کمک گرفتن می توند در انسان اراده محکم ، روحیه ای قوی و معرفت عمیقی بوجود آورد و انسان را به شعور و فهم بهتری دست یابد از طریق ارزش های اخلاقی و فضائل معنوی بدین جهت است امام صادق (ع) فرموده است : تخلقوا با أخلاق الله ، خود را به اخلاق و خصلت های الهی زینده گردانید .

۲- روح خوشبینی

روح بدبینی، یکی از بیماری های اخلاقی و روانی جامعه کنونی است . چنین بیماری دردناکی از روحی سرچشمه می گیرد که به جهل و نادانی ، تزلزل اخلاقی و عدم توازن روحی آلوده باشد . در حدیث اسلامی هم ، روح بدبینی یک بیماری خطرناک و فاجعه آور معرفی شده و امام علی (ع) فرموده است شخص شرور و بد ذات ، به هیچکس نظر خوش و خیری ندارد ، زیرا بر اساس طبع و فکر آلوده خود به دیگران می نگرد و آئینه ناپاک درون خویش را وسیله سنجش دیگران قرار می دهد .

۳- تکرار نمازها

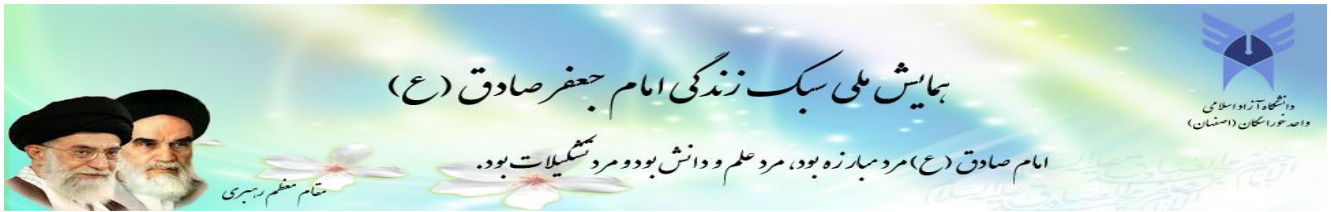
موضوع تکرار نمازها هم در طی شبانه روز ، که انسان در مراحل مختلف و متعدد ارتباط خویش را با خداوند برقرار می نماید ، برای تهذیب اخلاقی و اجتماعی ، نقش بسیار ارزنده ای خواهد داشت . استاد عقیف عبدالفتاح طباره می نویسد : تکرار نمودن نمازهای پنج گانه در شبانه روز ، شخص نماز گزار را در یک حالت روحی توجه و بیداری قرار می دهد . تا وقتی نماز را انجام داد ، برای خواندن نماز دیگری در حال آمادگی و انتظار قرار گیرد . و خود این حالت انتظار هم از نظر اسلام یک نوع نماز و عبادت محسوب می شود ، زیرا پیامبر اسلام (ص) فرمودند : شما در حالی که در انتظار بسر می برید ، در حال نماز خواهید بود ۱۹ .

نماز با معرفت

نماز باید با فهم و معرفت خوانده شود . برای این منظور در احادیث دینی و راهنمای فقهی دو گونه دستور وارد شده ، که بخش عمده آن مربوط به قبل از انجام نماز می شود و در حال نماز هم تدابیری لازم است ، تا این عبادت بزرگ و این مناجات با معبود ، با معرفت لازم و محتوای سازنده و تکامل بخش صورت گیرد .

۱- مراحل قبل از نماز

۱۹. احمد صادقی اردستانی ، ۱۳۸۳ ، ص ۵۱ و ۵۲ .

آنطور که اخبار و احادیث دینی و آداب و احکام فقهی بیان می دارند . قبل از اینکه نماز را شروع کنیم باید

این مسائل و مراحل را رعایت کنیم .

۱-۱- وقت شناسی

شناختن وقت نماز و زمان معینی که نماز باید در آن صورت گیرد ، یکی از کارهای مقدماتی واجب نماز است . زیرا طبق دستورهای اسلامی ، هر نماز واجبی باید در وقت معین خود انجام شود و تا وقت نماز نرسیده باشد ، نماز خواندن باطل و بیهوده است . امام صادق (ع) من صلی فی غیره وقت ، فَلَا صَلَاةَ لَهُ . کسی که نماز خود را قبل از وقت تعیین شده بخواند نماز او باطل است .

و همچنین می فرمایند ، هر نمازی دو وقت دارد ، اول و آخر . اول وقت بهترین وقت آن است . هیچکس نباید بدون علتی نماز را به آخر وقت موکول کند و آخر وقت فقط برای بیمار و علیل و کسی که عذری دارد قرار داده شده است . اول وقت مایه خشنودی خداست و آخر وقت باعث آمرزش خدا ۲۰ .

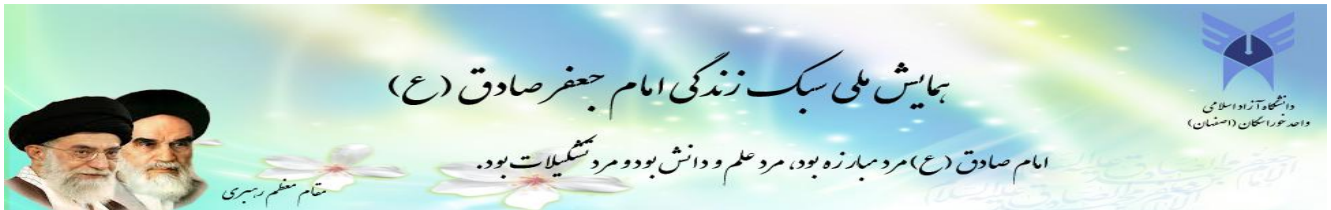
بنابراین وقت شناسی برای یک نماز ضرورت است . جستجو لازم دارد ، مطالعه و آشنایی با آثار فضایی و ابزارهای علمی را می طلبد و این نحوه شناخت آن هم قبل از شروع نماز روحیه کاوش و وقت را در انسان به وجود می آورد . تا نماز را با شناخت و معرفت دانایی آغاز گردد . و همچنین آخرین وصیت امام صادق (ع) باغ و مال و فرزند و همسر و ... نبود . اهتمام به نماز بود و آن را ملاک و معیار شفاعت خویش برای شیعیان بیان فرمود و به یقین خواندن در اول وقت یکی از نشانه های اهمیت دادن به نماز است .

۱-۲- انتظار برای نماز

چنانکه امکان باشد مناسب است انسان اندکی قبل از وقت و شروع نماز به مسجد برود ، به انتظار بنشیند و خود را برای خواندن نماز آماده کند .

ابوبصیر می گوید : درباره علت تعظیم و احترام از امام صادق (ع) سوال کردم ، آن حضرت فرمود : خداوند

خود را به احترام مسجدها دستور داده ، چون مسجدها ، خانه های خداوند در روی زمین می باشند .

بنابراین در وقت قبل از نماز به مسجد رفتن و انتظار شروع شدن نماز را کشیدن غیر از این که احترام مسجد صورت گرفته و عبادت محسوب می شود . باعث می شود نماز را با حال و حوصله مناسب انجام دهیم و به معرفت و بصیرت بیشتری برسیم .

۱-۳- اذان

اذان عبادتی است که به منظور اعلام وقت نماز ، تشریح شده او از مقدمات استجابی نماز هم به شمار می رود ، و جملات و عبارات از آن حامل یک سلسله مفاهیم اعتقادی است که شنونده هر فراز از اذان خود را با پیام آن مرتبط و عقاید خود را بازنگری می کند .

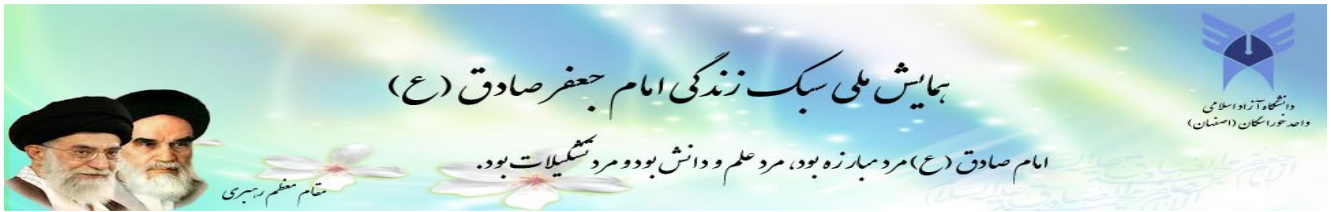
امام صادق (ع) فرمودند : وقتی جبرئیل دستور اذان را برای پیغمبر (ص) آورد ، سر رسول خدا (ص) روی دامن علی (ع) قرار داشت و آن حضرت در استراحت به سر می برد ، در آن هنگام جبرئیل اذان و اقامه گفت . وقتی رسول خدا (ص) بیدار شد ، فرمود ای علی ! پیام را شنیدی ؟ امام علی گفت : آری ! پیغمبر (ص) فرمود : آیا اذان و اقامه هم به خاطر سپردی ؟ علی پاسخ داد : آری ! آنگاه پیغمبر (ص) به علی (ع) دستور داد : بلال - موذن رسول خدا (ص) را دعوت کند و نحوه گفتن اذان و اقامه را به او آموزش دهد ، که علی این دستور خدا و رسول را به به بلال آموزش داد و همچنین فرمودند: کسی که اذان بگوید ، تا آن شعاعی که صدای او می رسد ، هر کس صدای او را می شنود برای او طلب مغفرت می کند و هر چیزی هم صدای او را احساس می کند ، بر عمل نیک او گواهی می دهد . و همچنین فرمودند : به یقین از جمله کسانی که در روز قیامت ، سر و گردن بلند برافراشته تری از دیگران دارند ، موذن های می باشند . ۲۱

۲- در حال نماز

پس از طی مراحل مقدماتی نماز که زمینه های مناسبی برای شناخت و معرفت می تواند قرار گیرد ، نوبت به آداب در حال نماز ، خشوع ، حضور قلب و حالی است که می تواند معرفت نسبت به ذات مقدس پروردگار عالم را در نهاد انسان پدید آورد و نماز را در سطح بلند و پر محتوی و سازنده قرار دهد که تقریباً خلاصه آن آداب را مطالعه می کنیم .

۲-۱- حضور قلب

۲۱. احمد صادقی اردستانی ، ۱۳۸۳ ، ص ۱۳۵ .

افعال نماز بمنزله ظرفی است که هدف نماز در آن جای گرفته است. بنابراین به جا آوردن نماز در حال غفلت از هدف آن، ظرفی را ماند که بی محتوا است و همانطور که انسان به ظرف خالی توجه ندارد، خدا را به نمازی که در آن توجه به هدف نباشد عنایتی نیست^{۲۲}.

امام صادق (ع): هر که نماز گذارد و به نمازش رو کند و با خودش حرف نزند و در آن سهو و غفلت نکند مادامی که بنده به نماز رو دارد، خداوند به او رو می کند، گاه باشد که نیمی از نماز یا یک سوم آن یا یک چهارمش و یا یک پنجم آن به درگاه خدا بالا می رود. به نمازهای مستحب از آن رو دستور داده شده است تا آن مقدار از نمازهای واجب را که پذیرفته نشده تکمیل و جبران کند^{۲۳}.

۲-۲- غذای روح

بهره روح همان خشوع و تقوی و توجه به خداوند در ارتباط و اتصال با نور درخشان خدا است. امام صادق (ع) فرموده است، إذا كنت في صلاتك فعلتك بالخشوع والاقبال على صلاتك، فإن الله تعالى يقول الذين هم في صلاتهم خاشعون.

هر گاه به نماز ایستادی، خشوع و حضور قلب در نماز خود را داشته باش. زیرا خداوند فرموده: آنان که در نماز خود خشوع دارند، اهل رستگاری و سعادت می باشند.

واجبات نماز

پیش از ده آیه در قرآن کریم با واژه های: نماز را به پا دارید، مسلمانان را به انجام نماز دستور می دهد و طی دهها آیه دیگر احکام و خصوصیات این عبادت بزرگ بیان شده است.

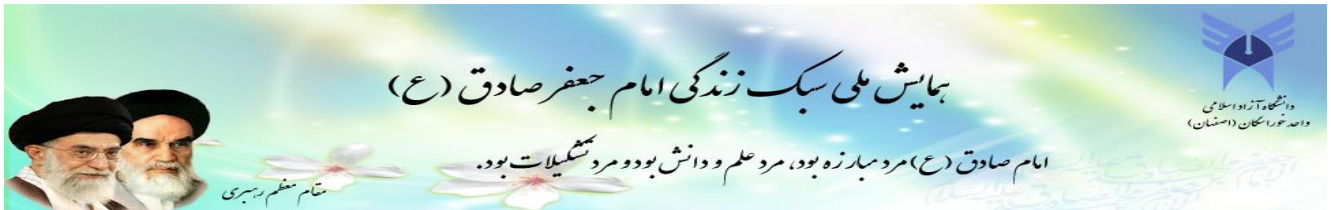
عالمان و فقهای دین و شیعه اقدام ها و اعمالی را که نماز را تشکیل می دهد تحت عنوان واجبات نماز یازده

مورد شمرده اند:

۱- نیت

۲۲. عبدالله بشر، اخلاقی، محمدرضا جباران، هجرت، چاپ هفتم، قم. زمستان ۱۳۸۰، ص ۷۷.

۲۳. محمد محمدی ری شهری، ج ۷، ص ۳۱۱۷.

نیت آن است که تصمیم بگیری دستور خدا را در مورد نماز امتنان کرده آن را کامل بجا آوری و از آنچه باعث نقض و بطلان نماز است خود را نگهداری و همه این ها را برای خدا و به امید پاداش و ترس از عقاب و آرزوی قرب او انجام دهی و از اینکه با تمام بی ادبی ها و کثر سرکشی هایت به تو اجازه مناجات داده و منتش را برگردن بگیری . و این مناجات را ارج بنه و بنگر با چه کسی مناجات می کندی و با او چگونه سخن می گویی و به او چه می گویی ۲۴.

امام جعفر صادق (ع) : به روایت می کند که خداوند فرموده است : أنا خیر شریک ، من أشرك معی غیری فی عمل لسم أقبله الا ما كان لی خالصاً .

من شریک خوبی هستم ، هر کس در عبادت خود کسی را با من شریک گرداند. من آن عمل را نمی پذیریم ، بلکه سهم خود را هم به آن شریک واگذار می کنم ، زیرا من عملی را می پذیرم که بطور خالص و فقط برای من انجام گرفته است ۲۵ .

۲- تکبیره الاحرام

به الله اکبری که نماز با آن شروع می شود ، تکبیره الاحرام (یعنی الله اکبری که انسان را از غیر خدا و غیر نماز محروم می کند) گفته می شود .

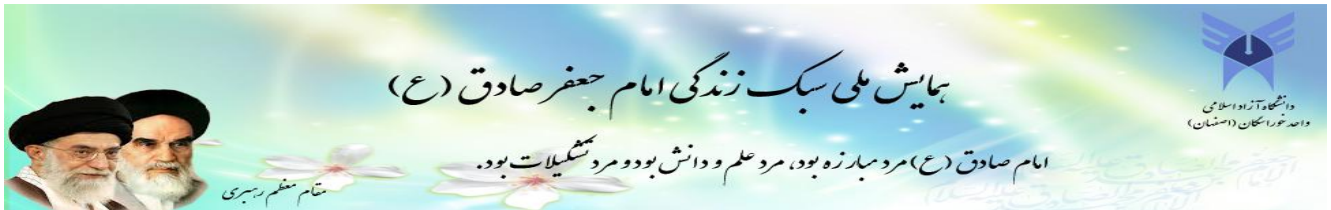
الله اکبر یعنی خداوند از هر کسی و هر چیزی بزرگتر است و حتی از این که به تعریف و توصیف هم در آید ، بزرگتر خواهد بود . به هنگام تکبیره الاحرام بدن باید آرام باشد و مستحب است دستها تا مقابل گوش بالا بریم ۲۶ .
در کتاب مصباح الشریعه از امام صادق (ع) روایت شده :

چون تکبیر می گویی جز عظمت خدا آنچه را که ما بین آسمان ها و زمین است ، کوچک شمر زیرا که خدای تعالی هنگامی که بنده ای را تکبیر گویند می بیند در حالی که در قبلش چیزی هست که با حقیقت تکبیر مخالف

۲۴. عبدالله بشر ، ۱۳۸۰ ، ص ۷۲ .

۲۵. احمد صادقی اردستانی ف ۱۳۸۳ ، ص ۱۴۷ .

۲۶. همان ص ۱۴۷ .

است می فرماید: ای دروغگو مرا فریب می دهی، قسم به عزت و جلالم از حلاوت و شیرینی یارم محرومت می کنم و از مناجاتم منعت نمایم ۲۷.

پس ای نماز گزار قلبت را به هنگام نماز ملاحظه کن اگر حلاوت نماز و شادی و بهجت حاصل از آن را در خود احساس می کنی و قلبت از مناجات با او مسرور و از سخن گفتن با او غرق در لذت است بدان که خدایت تکبیر تو را تصدیق کرده و گرنه بدان لذت بردن از مناجات و احساس نکردن شیرینی عبادت خود دلیلی است بر اینکه خدایت تکذیب کرده و از باب رحمتش رانده است.

۳- قیام

قیام و ایستادن برای خواندن حمد و سوره، یکی دیگر از واجبات نماز است. بر این اساس وقتی حمد و سوره می خوانیم، هم باید در حال ایستاده باشیم و هم بدن باید آرام و با حرکت باشد. در نماز سر قیام باید رعایت شود.

۱- قیام هنگام گفتن الله اکبر اول نماز

۲- قیام و سکوت بعد از سوره قل هوا... و قبل خم شدن برای رکوع

۳- قیام و ایستاده بودن در حال خواندن حمد و سوره "رکن" نیست، یعنی اگر ر حالی که جمله های نماز را می خوانیم بدون توجه بدن حرکت کند، ایرادی برای نماز پیش نخواهد آمد.

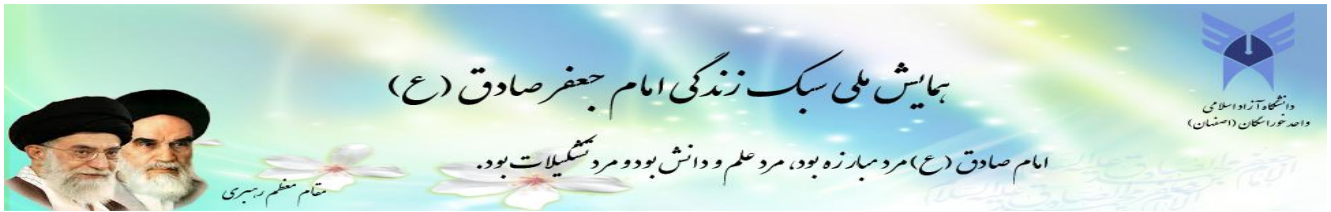
امام صادق (ع) پدرم به هنگام نماز بگونه ای بود که چون به نماز بر می خواست مانند ساقه درخت بود که اصلاً حرکت نمی کرد مگر قسمت هایی از بدن او که در وزش باد به حرکت در می آمد ۲۸.

۴- رکوع

شاید مناسب باشد که با آن بزرگداشت خدای والا از اینکه کسی توانایی قیام به بزرگی او را داشته باشد قصد کند و قصدش از بالا بردن دست نیز دینداری از این باور است. آنگاه که از حالت قیام به رکوع و از حال توانایی و

۲۷. عبدالرزاق گیلانی، ۱۳۶۶، ص ۸۸

۲۸. عبدالله بشر، ۱۳۸۰، ص ۷۹.

قدرت و اراده به حالت فروتنی بیفتد و با این خضوع در برابر خداوند و مراعات ادب کند و ذکر رکوع را بگوید در حالی که از تسبیح او تنزیه پروردگار از داشتن شریک در اراده را قصد می کند ۲۹ .

امام صادق (ع) : بنده ای برای خداوند والا به راستی رکوع نمی کند مگر اینکه خداوند او را به نور زیبایی اش می آراید و در سایه ی کبریایش قرار می دهد و لباس برگزیدگانش را به او می پوشاند و نخست رکوع است و پس سجده و هر که تحسین را انجام داد ، شایسته روحی شد و در رکوع ادب است و در سجده ها قرب ، و آنکه ادب را رعایت نمی کند . شایسته قرب نمی شود . پس همچون کسی که با دلش برای خدای بزرگ خضوع می کند رکوع کن . خاکساری که تحت سلطنت او هراسان است و دست هایش را به خاطر خداوند آرام کرده است چونان آرامش ترسانی که به آنچه از فواید رکوع کنندگان از دستش رفته اندوهگین است ۳۰ .

۵ - سجود

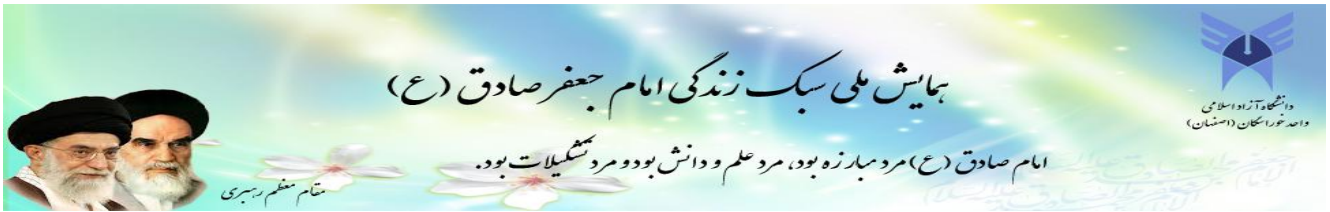
هر رکعت نماز پس از انجام رکوع ، دو سجده دارد که برای انجام باید هفت عضو بدن روی زمین صاف و هموار قرار گیرد. سجده اهل معرفت و اصحاب قلوب چشم فرو بستن از غیر و رخت بر بستن از جمیع کثرات حتی کثرت اسماء و صفات و فنای در حضرت ذات است ۳۱ .

امام صادق (ع) : به خدا سوگند هیچگاه زیان نکرده آنکه حقیقت سجده ها را ادا کرده - اگرچه در عمرش یکبار باشد و رستگار نشد آنکه در چنین حالی با پروردگارش خلوت کرد و چونان کسانی که فراز آنچه خداوند برای ساجدان از انس بدست آمده و آسایش آینده آماده کرده غافل و سرگرم شد هیچگاه از خدا دور نمی شود آنکه

۲۹. میرزا جواد آقای ملکی تبریزی ، ۱۳۸۸ ، ص ۳۱۶ .

۳۰. عبدالرزاق گیلانی ، ۱۳۶۶ ، باب ۱۵ .

۳۱. خمینی ، روح الله ، سرالصلوه ، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره) ، چاپ سیزدهم ، تهران ، ۱۳۸۸ ، ص ۱۰۱ .

تقربش در سجده ها را به خوبی انجام داده و برای آنکه بی ادبی کرده و با دل بستن به دیگران در حال سجده به او بی احترامی کرده ، هیچگاه قربی به سوی او نخواهد بود ۳۲ .

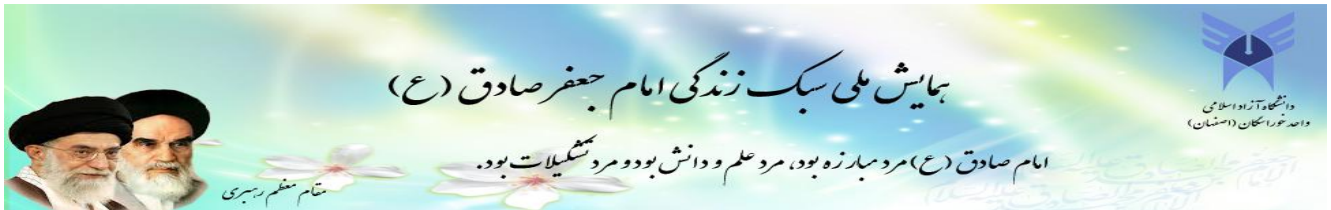
امام صادق (ع) می فرماید : به خدا قسم اگر کسی در طول عمر خود یکبار سجده ای حقیقی به جا آورد ، زیان نمی بیند و کسی که در حال سجده پروردگارش را بفریبد چنان است که خود را می فریبد و اگر از انس دنیا و آسایش آخرت که خداوند برای سجده کنندگان فراهم کرده ، غافل شود ، هرگز رستگار نخواهد شد . کسی که در حال سجده به نیک تقرب جوید ، هرگز از خدا دور نشود و آنکس که شرط ادب بجا نیاورد و با دل بستگی به غیر خدا حرمت سجده را ضایع کند ، هرگز به خدا نزدیک نشود . پس مانند کسی سجده کن که در پیشگاه خدا فروتنی پیشه کرده ، می داند از خاکی آفریده شده که لگدکوب مردم است و از نطفه ای ترکیب یافته که همه از آن متفرند . مقصود خدا از سجودکنندگان این است که با قلب روح و ضمیر به او تقرب جویند ، نزدیکی به هر چیز موجب دوری از دیگران است ، نمی بینی که در ظاهر تا همه چیز از چشمانت غایب نشود حال سجده فراهم نمی شود ؟ در باطن نیز تا قلبت به غیر خدا تعلق داشته باشد ؛ به همان چیز نزدیک و از خدا دوری . قرآن کریم می فرماید : خدا در درون یک نفر دو قلب قرار نداده ۳۳ .

۶ - قرائت

اگر نماز را از دریچه ای بنگریم که رابطه ی بین بنده و مولا است و اینکه هر نماز میثاقی نو و عهدی است جدید با خدا که پا از دایره بندگی فراتر نگذاریم : شاید مهم ترین قسمت نماز قرائت حمد و سوره بخصوص حمد باشد . چه معانی و مفاهیم عمیق که در این جملات کوتاه نهفته ، البته جای تعریف نیست چه اینکه کلام

۳۲ عبدالرزاق گیلانی ، ۱۳۶۶ ، باب ۱۶ .

۳۳ جباران ، محمدرضا ، درسنامه علم اخلاق ۱ ، نشر هاجر ، چاپ دوازدهم ، قم ، بهار ۱۳۹۱ ، ص ۸۵

بمایش ملی سبک زندگی امام جعفر صادق (ع)

امام صادق (ع) مرد مبارزه بود، مرد علم و دانش بود و مرد تشکیلات بود.

مقام معظم رهبری

خداست و همین بس برای آنکه از هر تعریف بی نیاز باشد لذا درک معانی این قسمت نماز عامل موثری در حضور

قلب و دیگر شرایط نماز است . ۳۴

امام صادق (ع) : هر کس قرآن خواند و به آن فروتن نشد و دلش نازک نشد و در دلش اندوه و ترسی نجوشید

، عظمت شان خداوند را خوار شمرده و زبانی آشکار اندوخته است ۳۵ .

۷- تشهد

تشهد یعنی شهادت دادن و شخص نماز گذار باید بعد از سجده دوم در رکعت دوم همه ی نمازهای واجب

آن انجام دهد . پس اگر نمازت را آن گونه که شایسته است یعنی همان صورتی که اگر یک بار توانسته باشی نماز

بخوانی تا ابد رستگاری . امام صادق (ع) : تشهد ، ثناگویی خداست پس در نمان بنده ی خدا باش و در عمل برای

او خضوع کن همچنان که در ادعا بنده او هستی ۳۶ .

۸- سلام

چون از تشهد فارغ شدی خود را در محضر حضرت رسول اکرم و فرشتگان مقرب خدا و جمیع انبیاء و ائمه

و فرشتگان محافظت که مامور شمردن اعمال تو هستند ، فرض کن .

امام صادق (ع) : معنی سلام در آخر نماز امان و امنیت است یعنی کسی که با خضوع و خشوع قلب دستور

خدا و سنت پیامبرش را بجا آورده و از بلای دنیا در امان و از عذاب آخرت رسته است .

سلام یکی از اسماء خداست که آن را به ودیعه به مخلوقاتش سپرده تا در داد و ستدها و امانتداریها و در

روابط با هم برای تایید و تصدیق هم نشینی ها و حجت آفرینش و معاشرتشان به کار برند ۳۷ .

۹- ذکر

جمله هایی را که در رکعت سوم و چهارم نمازهای واجب باید خواند ، به آن ذکر و تسبیحات ۴ گانه گفته

می شود . این تسبیح ها که می توان آن را سه مرتبه خواند ، بدین ترتیب است .

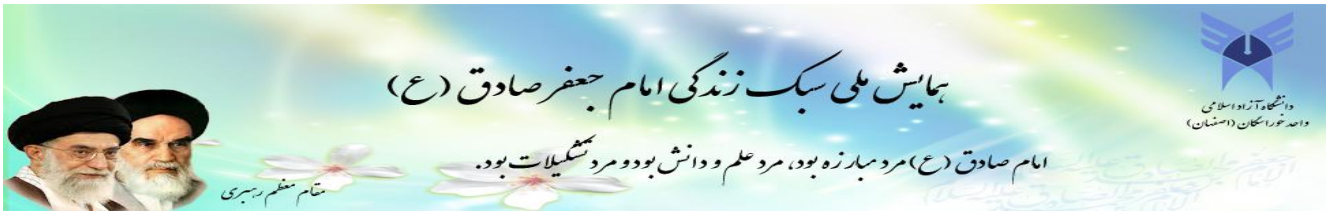
سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر

۳۴. عبدالله شبیر ، ۱۳۸۰ ، ص ۸۴ .

۳۵. عبدالرزاق گیلانی ، ۱۳۶۶ ، باب ۱۴ .

۳۶. همان ، ص ۸۱

۳۷. عبدالله شبیر ، ۱۳۸۰ ، ص ۹۱

یعنی ، خداوند متعال پاک و پیراسته است و حمد و ثنا مخصوص اوست و نیست خداوندی لایق پرستش مگر

او ، که بی همتا و بزرگتر از آن است که تعریف و توصیف شود .

۱۰- ترتیب

منظور از ترتیب که از جمله واجبات نماز می باشد ، این است که اعمال نماز را به همان ترتیبی که دستور داده شده بخوانیم . هر عملی را در جای خود انجام دهیم و مثلاً سوره را جلوتر از حمد و سجود را قبل از رکوع انجام ندهیم ، زیرا این جابجایی اعمال موجب باطل شدن نماز می گردد .

۱۱- موالات

موالات ، یعنی دنبال هم انجام دادن اعمال نماز ، بطوری که در میان اعمال نماز فاصله واقع نشود که نماز از حالت معمولی خارج کند . زیرا اگر در میان اعمال نماز فاصله واقع نشود . که نماز را از حالت معمولی خارج کند زیرا اگر در میان اعمال و جمله های نماز فاصله زیاد و غیر معمولی بوجود آید، نماز باطل می شود .

نمازهای واجب

نمازهای واجب در هر شبانه روز پنج نماز است که تعداد رکعت های آن هفده رکعت می باشد هشام بن حکم می گوید : از امام جعفر صادق (ع) سوال کردم ؟ چرا باید نماز بخوانیم ، در صورتی که نماز خواندن قسمتی از وقت مردم را می گیرد و از کار و فعالیت خود باز می ماند . اضافه بر این گاهی نماز خواندن (بخاطر سرما و نبودن امکانات) برای جسم مردم زحمت و ناراحتی فراهم می کند . امام صادق (ع) فرمودند : نماز خواندن علت های فراوانی دارد . اما یک جهت آن دین است که اگر مردم بدون توجه به خدا رها باشند و از پیغمبر (ص) هم یاری نکنند . از این غافل و بی خبر می ماند و جز کتابی در دست نمی ماند و در نتیجه همان راه خدا فراموش و گمراهی که ملت های دیگر رفتند گرفتار می شوند زیرا امت های گذشته افرادی را هم به راه و رسم غلط خود فراخواندند و در این راه باطل افرادی را به قتل رساندند و زندگی آنان از هم پاشید و به راه سقوط و هلاکت درگلتیدند . بنابراین هر مسلمان به تکلیف رسیده ای باید تعدادی نماز واجب بخواند که در رساله های عملی آن را شش نماز دانسته اند که به طور خلاصه آنها را توضیح می دهیم .

۱- نمازهای شبانه روزی

بمایش ملی سبک زندگی امام جعفر صادق (ع)

مقام معظم رهبری

امام صادق (ع) مرد مبارزه بود، مرد علم و دانش بود و مرد تشکیلات بود.

مسلمانان در مدت ۱۳ سال که در مکه زندگی می کردند و نیز تا مدتی هم که به مدینه هجرت کردند و در آن شهر می زیستند در هر نوبت ۲ رکعت و در هر شبانه روز ۱۰ رکعت نماز واجب می خواندند که در مدینه پیغمبر هفت رکعت به نمازهای واجب اضافه کرد. بدین ترتیب ۲ رکعت به ظهر، ۲ رکعت عصر ۱ رکعت مغرب و ۲ رکعت به عشا اضافه کردند.

و اما نماز صبح را به همان صورت ۲ رکعتی که فرمان الهی در مکه بود باقی گذاشت زیرا به هنگام نماز صبح فرشتگان نگهبان شب برای عروج به آسمان عجله دارند و فرشتگان روز همه برای آمدن به زمین شتاب دارند و هر ۲ دسته فرشتگان در نماز پیامبر حضور دارند و عظمت نماز صبح بسیار زیاد است.

۲- نماز آیات

یکی دیگر از نمازهای واجب، نماز آیات است. آیه، یعنی نشانه و آیات یعنی نشانه‌ها و چون این نماز را وقتی باید خواند که آثار و نشانه‌هایی در پهنه عالم هستی رخ می دهد، به آن نماز آیات گفته می شود.

شهید ثانی به هنگام نماز آیات، حوادث هولناک آخرت از قبیل زلزله، گرفتگی ماه و خورشید، تاریکی و ترس خلاق از عذاب و عقوبت الهی را به یاد آر.

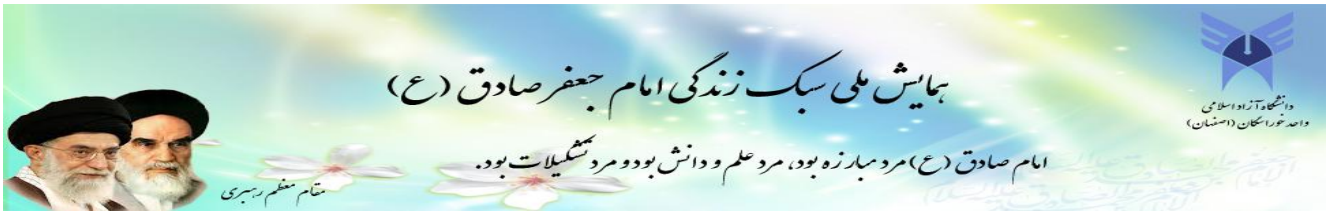
دعا و تفرج بسیار کن با خوف و خضوع و خشوع، رهایی از آن گرفتاری‌ها را از خدا بخواه و خواهش کن که تو را از آن ظلمت برهاند، به نور رهنمون شده و از لغزش‌هایت چشم بپوشد.^{۳۸}

امام جعفر صادق (ع) مرووری است که، امید و خوف در دل هیچ بنده‌ای جمع نمی شود مگر اینکه از برای او بهشت واجب شود، پس هر گاه نماز کنی روی خود را به سوی خداوند ردّ و قبول کن به درستی که هیچ بنده‌ای نیست که در وقت نماز و دعا و بلاهای طبیعی خود را به سوی خدا کند مگر اینکه خدا دل‌های بندگان مؤمن خود را به او می کند.^{۳۹}

۳- نماز طواف

۳۸. محمدرضا جباران، ۱۳۹۱، ص ۱۰۸.

۳۹. نراقی، احمد، معراج السعاده، انتشارات هجرت، چاپ دهم، قم، پاییز ۱۳۸۳، ص ۸۲۲.

نماز طواف یکی از نمازهای واجب است و بر کسانی که به مکه می‌روند ۷ بار به دور خانه خدا می‌گردند، بدون فاصله باید این نماز را بخوانند. این نماز همانند نماز صبح فقط نیت به نیت طواف است و در پشت مقام ابراهیم باید خوانده شود.^{۴۰}

امام صادق (ع)، چون اراده حج کردی قلبت را برای خدا از هر شاغلی و حجاجی خالی کن و تمام امور را به خالقت واگذار کن و در جمیع حرکات و سکنتات خود بر او توکل کن و تسلیم قضا و قدر و حکمش باش و دنیا و ما فیها را رها کن و حقوقی را که از مخلوق بر گردن داری را ادا کن.

قرآن کریم هم فرموده است: از مقام ابراهیم (ع) جایی را برای نماز خواندن خود، انتخاب نمائید.

۴- نماز میت

برای هر مسلمانی که از دنیا برود و ۶ سال تمام داشته باشد واجب است افراد زنده نماز میت بخوانند. نماز میت بعد از غسل کفن حنوط خوانده شود و ۴ تفاوت با نماز واجب دارد.

۱- برای خواندن نماز نیازی به غسل و وضو ندارد.

۲- یک رکعت است ایستاده، قرائت رکوع، سجود، تشهد و سلام ندارد.

۳- نماز میت واجب کفایی است و بهتر است جماعت خوانده شود.

اما درباره‌ی پاداش کسی که بر میت مسلمان نماز می‌خواند امام صادق (ع) می‌فرماید:

ما من مؤمن یصلی علی الجنایز. الا اوجب الله له الجنة.

هر شخص مؤمن بر جنازه‌های مسلمانان نماز بخواند، خداوند بهشت را بر او واجب می‌گرداند.

۴- نماز میت حمد و سوره ندارد بلکه با ۵ دعا و تکبیر است.

و همچنین امام صادق (ع) فرمودند: هر گاه شخص مؤمنی بمیرد و چهل مؤمن بر جنازه او حضور یابند و

بگویند: «اللهم لا تعلم منه الا خیراً، و أنت أعلم به مِنّا».

۴۰. احمد صادقی اردستانی، ۱۳۸۳، ص ۴۷.

بمایش ملی سبک زندگی امام جعفر صادق (ع)

مقام معظم رهبری

امام صادق (ع) مرد مبارزه بود، مرد علم و دانش بود و مرد تشکیلات بود.

یعنی پروردگارا! ما را از این میت جز خیر و خوبی سراغ نداریم و تو نیز از ما به وضع او آگاه تر هستی. خداوند متعال می گوید: من شهادت شما را می پذیرم و گناہانی را هم که خود در او سراغ داشتم مورد آمرزش قرار دادم.

۵- نماز قضای پدر

نمازهای قضا شده پدر، هم چنین روزه‌هایی را که او انجام نداده بر پسر بزرگتر وی واجب است آن را بعد از مرگ پدر انجام دهد یا کسی را برای آن اجیر نماید.

امام صادق (ع) می فرماید: اگر مردی بمیرد و نماز و روزه قضا بر عهده او باشد، کسی که از دیگران به او نزدیک تر است (پسر بزرگتر) باید آن را انجام دهد و همچنین می فرمایند: اگر مردی بمیرد و دارای قرآن و شمشیر و انگشتر و لباس باشد، اینها متعلق به پسر بزرگتر است.

حق پدری اهمیت فراوانی دارد و نمی شود آن را با معیارهای مادی سنجید.

روش امام صادق (ع) هم این بود که پیوسته هر شب ۲ رکعت نماز برای فرزند خود، و هر روز دو رکعت نماز برای پدر و مادر خود انجام می داد.

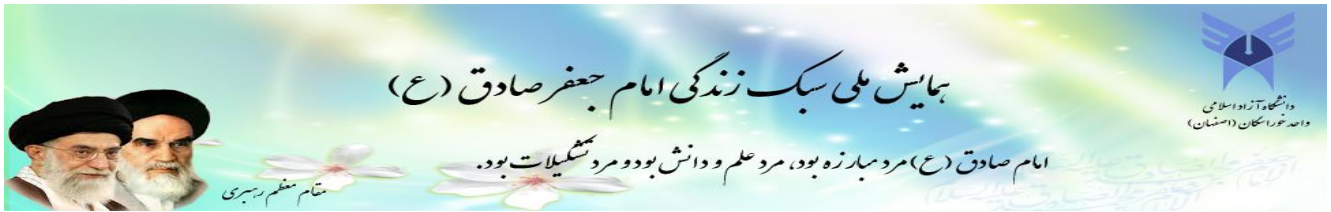
نمازهای مستحبی

می خواهیم تعدادی دیگر از نمازها را که واجب نیستند، اما هر کدام دارای ارزش‌ها و تأثیرهای سازنده اخلاقی و اجتماعی می باشند، مورد مطالعه قرار می دهیم.

۱- نماز جمعه

ای کسانی که ایمان آورده‌اید! چون برای نماز جمعه ندا داده شد بسوی ذکر خدا بشتابید و داد و ستد را واگذارید که این اگر بدانید بهتر است^{۴۱}.

روز جمعه طبق اخبار و احادیث فراوان اسلامی، از اوقات و ساعات برگزیده است. جمعه از ماره «جَمَع» گرفته شده است. بدین لحاظ، مهم‌ترین وظیفه‌ای که امروز در جامعه اسلامی به عنوان یک اقدام عبادی و سیاسی باید

شکل گیرد، برقراری نماز پر صلابت و چشمگیر جمعه خواهد بود^{۴۲} و همچنین خداوند نماز جمعه را مهم‌ترین طاعت و موجب قربت در این روز قرار داده و در قرآن مجیدش آن را ذکر نامیده و این تنها نمازی است که خدا آن را ذکر نامیده و می‌فرماید^{۴۳}:

امام صادق (ع) راجع به گوش دادن به خطبه می‌فرماید:

«إذا خطب الام يوم الجمعة فلا ينبغي لاحد أن تبلکم حتی یفرغ الإمام من خطبه و اذا فرغ الام من الخطبتین تکلم ما بینہ و بین أن تقام الصلاه.

«وقتی امام در روز جمعه خطبه می‌خواند هیچ کس نباید سخن بگوید تا امام خطبه‌اش را تمام کند و وقتی امام در روز جمعه خطبه می‌خواند، هیچکس نباید سخن بگوید تا امام خطبه‌اش را تمام کند.»
و همچنین امام صادق (ع) می‌فرماید: پیامبر خدا (ص) فرموده است: هر واعظی قبله است، یعنی وقتی امام در روز جمعه برای مردم خطبه می‌خواند مردم باید رو به او باشند^{۴۴}.

امروزه نماز جمعه به عنوان یک تشکل عظیم اسلامی در سراسر جهان، مورد اهمیت تلقی می‌شود و هدف حمله قرار می‌گیرد. از سوی همه مسلمانان در سراسر عالم برای شکوه و عظمت و محتوای بیشتر بخشیدن بدان، باید کوشش حساب شده تری بکار گرفته شود.

۲- نماز شب

و در پاره‌ای از شب با خواندن نماز شب و نیز آن هنگام ستارگان در صبحدم پنهان شدند با خواندن نافله صبح خدا را تسبیح کنیم^{۴۵}.

و پاسی از شب را نماز بگزار و در آن پروردگارت را سجده کن و شب هنگام که زمان طولانی است او را تسبیح گوی و به پاکی یاد کن^{۴۶}.

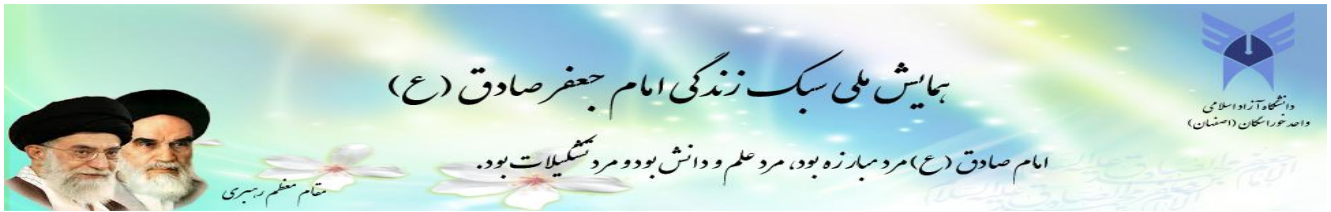
۴۲. احمد صادقی اردستانی، ۱۳۸۳، ص ۳۴۰.

۴۳. محمدرضا جباران، ۱۳۹۱، ص ۹۳.

۴۴. محمد محمدی ری شهری، ۱۳۸۸، ص ۳۱۶۰.

۴۵. طور / ۴۹

۴۶. انسان / ۲۶

بخش دیگر نمازهای مستحبی، نافله شب است، که تعداد آن یازده رکعت می‌باشد و باید در فاصله بعد از نیمه شب، تا قبل از اذان صبح خوانده شود.

هشت رکعت این نمازها، نافله‌های شب نام دارد، که با همین نیت و دو رکعت دو رکعت خوانده می‌شود. دو رکعت آن هم «شفع» نامیده می‌شود و آخرین نماز هم که یک رکعت است «نماز وتر» نام دارد.^{۴۷}

امام صادق (ع): شرافت مؤمن در نماز شب اوست و عزت مؤمن در خودداری او از لطمه زدن به آبروی مردم.

۱-۲ - ارزش نماز شب

طبق این دستوره‌های قرآن کریم، امامان معصوم (ع) خود نماز شب را به عنوان یک عبادت مهم پر ارزش مورد عمل قرار می‌دادند و درباره ارزش و عظمت آن هم توصیه‌ها و روایات فراوانی کرده‌اند که تعدادی از آن را مورد دقت قرار می‌دهیم:

قال الصادق علیه السلام: نماز شب را از دست ندهید، زیرا زیان دیده کسی است، که از نماز شب محروم بماند.

ما من عملٍ حسنٍ يعلمه العبد الاوله ثواب فی القرآن الا صلاه الیل: فإن الله لم یبین ثوابها لعظیم خطرها عنده: فقال «تتجافی حبوبهم عن المضاجع ... فلا تعلم نفس ما اخفی لهم من قره اعین جزاء بما کانو یکسبون»^{۴۸}

هر کار نیکی که بنده می‌کند، در قرآن برایش ثوابی ذکر شده است مگر نماز شب که از بس نزد خدا پر اهمیت است ثواب آن را معلوم نکرده است و فرموده «پهلوهایشان را از بسترها دور می‌کنند و هیچکس نمی‌داند به پاداش آنچه می‌کرده‌اند چه مایه شادمانی برایشان نهفته شده است».

برای شما لازم است نماز شب بخوانید زیرا این عبادت سنت پیغمبر شما و شیوه صالحین قبل از شماست و بیماری و درد را هم از وجود شما برطرف می‌گرداند.

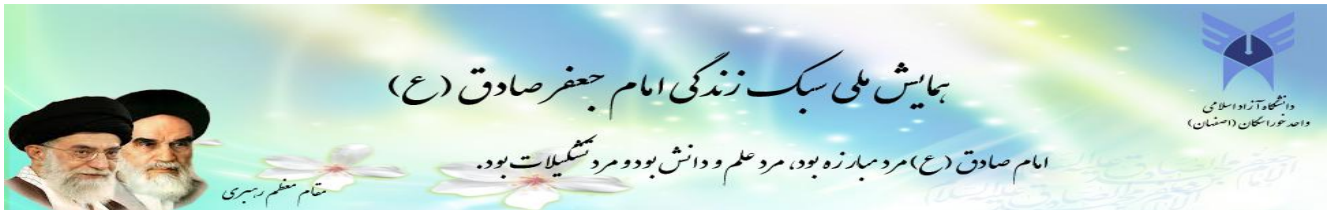
۳) سبب صفا و نورانیت و زیبایی می‌شود

قال صادق: خواندن نماز شب، سبب نورانیت صورت، زدودن غم و غصه و تقویت بینایی چشم می‌گردد.^{۴۹}

۴۷. احمد صادقی اردستانی، ۱۳۸۳، ص ۲۸۰.

۴۸. محمد محمدی ری شهری، ۱۳۸۸، ج ۷، ص ۳۱۵۲.

۴۹. شیخ صدوق، علل الشرایع، سید محمدجواد ذهنی تهرانی، مؤمنین، چاپ دوم، قم، ۱۳۸۱، ص ۱۷۹.

برخی از اصحاب ابی عبدا... فرموده‌اند: بر شما باد به نماز در شب زیرا آن سنت پیامبر شما و عمل افراد صالح قبل از شما بوده. نماز شب مرض را از جسد دور می‌کند و نیز فرمودند: نماز شب صورت را نورانی و بوی را خوش نموده و موجب جلب روزی است.^{۵۰}

نماز عیدین

شهید ثانی (قدس سره) می‌فرماید: در مورد نماز عیدین در قلبت این را حاضر کن که امروز روز تقسیم جوایز و پخش ارحمت و بخشش هدیه کسانی است که قربانی یا روزه آنها قبول شده و خلافتشان را به درستی بجا آورده‌اند. پس در نماز خشوع بسیار کن و در حال نماز و قبل از آن و بعد از آن تضرع بسوی خدا کن که اعمال را بپذیرد و تمهیدات را ببخشد و حیا کن از اینکه اعمال رد شود و خجلت داشته باش از اینکه از درگاه طردت کنند و رسوایت سازد.

این روز عید کسانی نیست که لباس نو بپوشند بلکه فقط برای کسانی عید است که از وعید عذاب در امان باشند و از حسابرسی دقیق و تهدید سالم بمانند و با اعمال صالح خود شایسته برتری و افزایش احسان خدا شوند.^{۵۱}

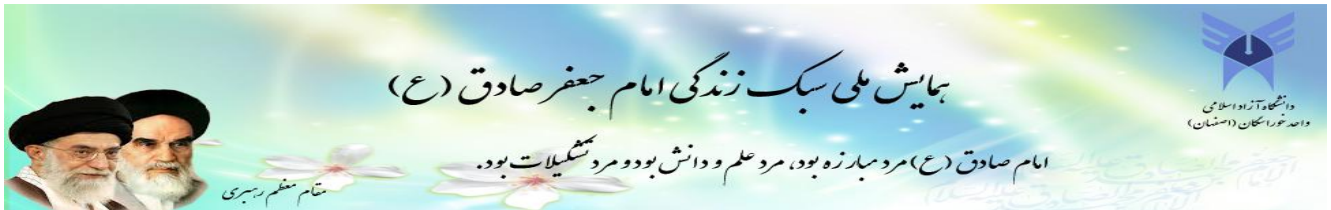
و همچنین قنوت نماز عیدین از بیان امام جعفر صادق (ع) انتخاب کرده‌اند.

و همچنین نمازهای دیگر از قبیل، نماز حاجت، نماز شکر، نماز مسافرت، نماز ازدواج، نماز آرامش، نماز استعاذه، نماز حضرت فاطمه (س)، نماز جعفر طیار و ... هستند که علاقمندان می‌توانند به مقاله‌ها و یا کتب‌های نمازهای مستحبی مراجعه نمایند.^{۵۲}

۵۰. شیخ محمدبن حسن حر عاملی، ۱۳۸۳، ج ۵، ص ۲۷۲.

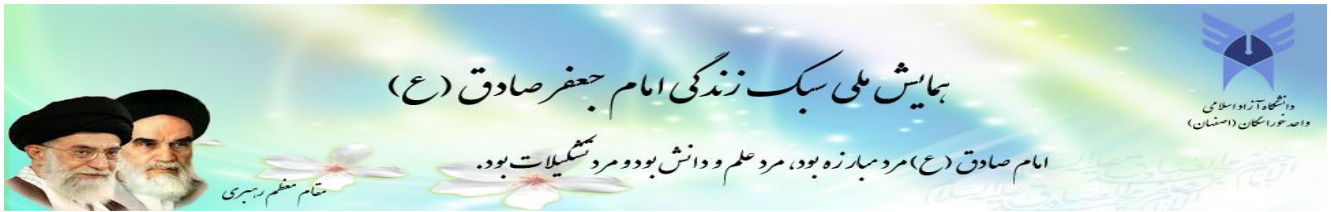
۵۱. عبدالله شبر، ۱۳۸۰، ص ۹۵

۵۲. احمد صادقی اردستانی، ۱۳۸۳، ص ۱۹۲.

نتیجه :

انسان در همه حال و به خصوص وقتی که گرفتار مشکلات می شود و همه درهای امید را به روی خود بسته می بیند، به پناهگاهی احتیاج دارد که بدان پناه جوید، درد و دل کند و راز و نیاز گذارد و اگر انسان به حال خود رها باشد، اشخاص و عوامل ناصالحی او را به پناهگاه ناامن و نامطمئنی راهنمایی می کنند که باعث می شود انسان حقیقت جو راه را اشتباه رود. پس برای اینکه انسان در این دنیا سر درگم و گمراه نشود که در چه دینی است و پروردگارش کیست و نداند به کجا خواهد رفت، یک سری اعمال از قبیل نماز که مهم ترین آن است که وسیلت نزدیکی هر پرهیزگار به خداست را واجب کرده است و هر آئین و مذهبی دستورها و مقرراتی دارد که پیروان آن به اطاعت و انجام آن مقررات خواهند داشت. به همین دلیل ما مسلمانان نماز می خوانیم که عبادت خداوند را صورت دهیم و عبادت انجام دهیم که به اطاعت پروردگار عالم گردن نهاده باشیم و نماز و عبادت و اطاعت ما، بدین خاطر صورت گیرد که بتوانیم در پرتو رشد و سازندگی آن به فلسفه خلقت و تکامل معنوی و انسانی خویش دست یابیم.

فهرست منابع

- ۱- قرآن کریم
- ۲- مفاتیح الجنان، شیخ عباس قمی
- ۳- آقا ملکی تبریزی، میرزا جواد، ترجمه اسرار الصلاه، صادق حسن زاده و علی خلیلی، کیش مهر، چاپ نهم، قم، تابستان ۱۳۸۸.
- ۴- جباران، محمدرضا، درسنامه علم اخلاق ۱، نشر هاجر، چاپ دوازدهم، قم، بهار ۱۳۹۱.
- ۵- حر عاملی، شیخ محمد بن حسن، وسائل الشیعه، عبدالرحیم ربانی شیرازی، مکتبه الاسلامیه، تهران، ۱۳۸۳
- ۶- خمینی، روح الله، توضیح المسائل.
- ۷- خمینی، روح الله، سرالصلوه، موسسه نشر آثار امام خمینی (س)، چاپ سیزدهم، تهران، ۱۳۸۸.
- ۸- شهیدی، سید جعفر، زندگانی امام صادق جعفر بن محمد (ع)، نشر فرهنگ اسلامی، چاپ چهارم، تهران، ۱۳۸۰.
- ۹- شبر، عبدالله، اخلاق، محمدرضا جباران، هجرت، چاپ هفتم، قم، زمستان ۱۳۸۰.
- ۱۰- صادق اردستانی، احمد، جلوه های نماز در قرآن و حدیث، نشر مطهره، چاپ سوم، تهران، ۱۳۸۳.
- ۱۱- صدوق، علل الشرایع، سید محمد جواد فقی تهران، مومنین، چاپ دوم، قم، ۱۳۸۱.
- ۱۲- قطبی، هادی، حضور قلب در نماز، احمدیه، چاپ یازدهم، قم، ۱۳۹۱.
- ۱۳- گیلانی، عبدالرزاق، مصباح الشریعه، سید جلال الدین محدث ارموی، نشر صدوق، تهران، ۱۳۶۶.
- ۱۴- محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، حمیدرضا شیخی، ج ۷، دارالحدیث، چاپ اول، قم، ۱۳۷۷.
- ۱۵- نراقی، احمد، معراج السعاده، هجرت، چاپ دهم، قم، پاییز ۱۳۸۳.